

Rapport 2009:21

Sysselsättning under och efter fängelsestraff

Yrkesutbildning i anstalt och Nystartsjobb, Jobb- och
utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för unga

brå

brottsförebyggande rådet

Sysselsättning under och efter fängelsestraff

Yrkesutbildning i anstalt och Nystartsjobb, Jobb-
och utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för unga

Rapport 2009:21

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Denna rapport kan laddas ner på www.bra.se

Produktion:
Brottsförebyggande rådet, Information och förlag,
Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se
Brå på Internet www.bra.se
Författare: Emma Lindahl, Erik Sundström och Fredrik Marklund
© Brottsförebyggande rådet 2009

Innehåll

FÖRORD	7
SAMMANFATTNING	8
Yrkesutbildning i anstalt	8
Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för unga	10
Brå:s bedömning	12
INLEDNING	14
YRKESUTBILDNING I ANSTALT	15
Syfte, frågor och metod	15
Kort historik	16
Arbetsförmedlingen har huvudansvaret för utbildningen	16
Antalet yrkesutbildningar har blivit färre	18
Utbildningarna pågår under 10 veckor och upp till 1 år	19
Intervjuer med intagna som genomgått yrkesutbildning	20
Intervjuer med personal som arbetar med yrkesutbildning	23
NYSTARTSJOB, JOBB- OCH UTVECKLINGSGARANTIN OCH JOBBGARANTI FÖR UNGDOMAR	26
Frågor	26
Metod	27
Beskrivning av de tillgängliga åtgärderna	27
Arbetsgivarnas bild av åtgärderna	29
REFERENSER	31
BILAGOR	33
Bilaga 1. Exempel på överenskommelse om lokal samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården.	33
Bilaga 2. Mall för planering av yrkesutbildning på anstalt.	34

Förord

När det handlar om varför eller varför inte människor begår brott är sysselsättning och försörjning ofta centrala frågor. Då arbetslöshet är en faktor som ökar risken för brottslighet och återfall i brott är det naturligt att kriminalvården inriktas på att få intagna i arbete efter frigivningen. Detta görs dels genom förberedande insatser som yrkesutbildning under tiden i anstalt, dels genom andra åtgärder för att förbättra de intagnas anställningsbarhet, som arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I arbetet med att hjälpa fängelseintagna att få ett arbete efter frigivning sker ett nära samarbete mellan Kriminalvården och Arbetsförmedlingen.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera resultatet av yrkesutbildning för intagna samt att utvärdera om fängelse dömdas medverkan i Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för unga underlättat för denna grupp att återinträda på arbetsmarknaden. Uppdraget ska redovisas i två delrapporter. Föreliggande rapport är den första delrapporten och uppdraget slutredovisas i sin helhet den 1 juli 2010. Slutrapporten kommer bland annat att bestå av en studie om yrkesutbildningens effekter på återfall i brott.

Rapporten har skrivits av Emma Lindahl, Fredrik Marklund och Erik Sundström, alla utredare vid Brå.

Stockholm i november 2009

Jan Andersson
Generaldirektör

Stina Holmberg
Enhetschef

Sammanfattning

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera resultatet av yrkesutbildning för intagna samt att utvärdera om fängelse dömdas medverkan i Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för unga underlättat för denna grupp att återinträda på arbetsmarknaden. Föreliggande rapport är den första av två delrapporter. Den beskriver vilken typ av utbildning som bedrivs på landets anstalter, vilka som deltar i utbildningen och hur utbildningen uppfattas av deltagare och personal och de nya möjligheterna till arbetsträning under utslussning (Nystartsjobb m.m.). Slutrapporten kommer att bestå av en studie om yrkesutbildningens effekter på återfall i brott.

Yrkesutbildning i anstalt

På nästan hälften av landets anstalter bedrevs under år 2009 yrkesutbildning för intagna. Utbildningen är en del av Kriminalvårdens och Arbetsförmedlingens ansvar för att intagna ska ha sysselsättning under tiden i anstalt och förberedelse för livet i frihet.

Det huvudsakliga ansvaret för de sysselsättningsåtgärder som samhället bidrar med för den intagne ligger hos Arbetsförmedlingen, men Kriminalvården och Arbetsförmedlingen har under lång tid samarbetat om sysselsättningsåtgärder för intagna.

Minskning av antalet yrkesutbildningar

Verksamheten med yrkesutbildning på anstalterna minskade i omfattning mellan åren 2006 och 2009. Under år 2009 fanns totalt 23 anstalter som tillsammans erbjöd 28 yrkesutbildningar medan motsvarande antal år 2006 var 26 anstalter och 39 utbildningar.

Anledningen till minskningen är att Arbetsförmedlingen år 2008 valde att sluta finansiera kortare utbildningar till förmån för utbildningar som pågår i över tio veckor. De anstalter som efter beslutet ville fortsätta med utbildningar som var kortare än tio veckor fick därefter finansiera dessa själva.

Vanligast med utbildning inom bygg- och tillverkningsbranscher

Majoriteten av utbildningarna avser yrken inom tre kategorier. Den vanligaste kategorin är *bygg- och tillverkningsbranscherna*, såsom svetsutbildning, plattsättning och byggutbildning. En tredjedel av utbildningarna rör dessa branscher. Därefter kommer utbildningar som rör *service-, omsorgs- och försäljningsarbete*. Inom denna kategori ges utbildningar inom restaurang och storkök. Den tredje kategorin omfattar yrken inom *process-, maskinoperatörs- och transportarbete*. Inom denna kategori ges bland annat truckutbildning.

Intervjuer med 51 intagna

Brå har genomfört intervjuer med 51 intagna som vid intervjutillfället genomgick eller hade genomgått en yrkesutbildning på anstalt. Syftet med intervjuerna är att belysa de intagnas syn på utbildningen.

Att de intervjuade haft en svag etablering på arbetsmarknaden är tydligt. Endast en tredjedel av de intervjuade hade en inkomst från anställning då fängelsestraffet inleddes, och nästan en femtedel uppgav att de aldrig tidigare haft en anställning. Av dem som någon gång haft ett arbete har i stort sett alla arbetat inom yrken där kraven på utbildning är relativt låga.

Efterfrågan på utbildning uppfattas som högre än tillgången

De intervjuade frågar efter fler utbildningsplatser och menar att det finns långt fler som är intresserade av utbildningarna än det finns plats för. Antagningsprocessen till utbildningarna är inte helt tydlig för många av de intervjuade och den beskrivs som "godtycklig". Trots detta upplever de intervjuade att det är "rätt" personer som väljs till utbildningarna.

Goda omdömen om yrkesutbildningen

De omdömen som de intagna har rörande kvaliteten på utbildningen är överlag goda. De tycker att lärarna för de olika yrkesutbildningarna är bra. Deras goda yrkeskunskaper framhålls dock mer än deras pedagogiska färdigheter. De intagna lyfter också fram att utbildningen ger dem en värdefull sysselsättning under verkställighetstiden. Den ger dem en känsla av meningsfullhet och ett ökat välmående.

De flesta tycker att lokalerna som yrkesutbildningarna bedrivs i fungerar bra, men det finns också anstalter där de intagna tycker att lokalerna håller för låg kvalitet. Överlag tycker de intervjuade att de verktyg som används är ändamålsenliga och tillräckliga. Det finns dock synpunkter på en del säkerhetsutrustning och svårigheter i att få tillstånd att köpa ny utrustning.

Stora förhoppningar att utbildningen leder till arbete efter frigivning

De intervjuade har överlag höga förhoppningar om att kunna börja arbeta inom det yrke som de utbildats till och de tror att utbildningen kommer att medföra att de lättare kan få jobb efter frigivning. Merparten av de intervjuade är dessutom överens om att ett arbete är en grundförutsättning för att de ska klara sig från att återfalla i brottslighet. Det framhålls som viktigt att arbetet är ett medel till försörjning, samt att det ger en struktur i vardagen.

Mer hjälp med bostad och utslussning efterfrågas

Flera av de intervjuade tar upp att ett ordnat boende är en förutsättning för att kunna sköta ett arbete och i förlängningen undvika återfall i brott. De vill därför ha mer hjälp från kriminalvården med att hitta en bostad efter frigivning.

Ett stort antal av de intervjuade upplevde att det har blivit mer ovanligt med planerade utslussningsinsatser. Många önskade att kriminalvården skulle planera för en utslussning som var anpassad till deras yrkesutbildning.

Intervjuer med 27 yrkeslärare och chefer

Brå har också intervjuat 27 personer som arbetar med yrkesutbildningar på anstalt. Den personal som intervjuats är i första hand yrkeslärarna men det förekommer även chefer på anstalten i materialet.

Bra samarbete med Arbetsförmedlingen

De intervjuade på nästan alla besökta anstalter bekräftar bilden av att det är fler sökande till yrkesutbildningen än det finns platser. Vid ansökningsförfarandet gör Kriminalvården en första bedömning av vilka som kan komma i fråga för yrkesutbildning och i bedömningen tar man framför allt hänsyn till faktorer som sköt-samhet och verkställighetens längd men man gör också en säkerhetsbedömning. Det slutgiltiga beslutet om någon ska få gå yrkesutbildningen är dock Arbetsförmedlingens. Samarbetet med Arbetsförmedlingen beskrivs som mycket bra.

Brist på arbetslivserfarenhet försvårar möjligheten till arbete efter frigivning. Lärarna och cheferna anser att utbildningarna håller hög kvalitet. Utöver den förberedelse för arbetslivet som en yrkesutbildning ska ge ser personalen också att utbildningen har en stärkande funktion för de intagna. De upplever, liksom de intagna som intervjuats, att utbildningen ger de intagna en mer meningsfull verkställighet och att den bidrar till ett bättre självförtroende.

Deras bild är att de intagna kan yrket tillräckligt bra vid utbildningens slut för att kunna arbeta med det de utbildat sig till. Den intervjuade personalen ser emellertid bristen på arbetslivserfarenhet som ett problem när de intagna ska söka arbete efter avtjänat straff. Ett annat problem personalen på flera anstalter tar upp är att många intagna har läs- och skrivsvårigheter samt att flertalet inte har någon studievana. Det försvårar utläringen av de teoretiska delarna avsevärt.

Personalens samlade bedömning är att de intagna som har genomfört en yrkesutbildning har goda förutsättningar att få ett arbete efter avtjänat straff.

Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för unga

Den första juli 2008 ändrades Arbetsförmedlingens regler för åtgärderna Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för unga och de blev därmed mer tillgängliga för personer som friges från fängelse.¹

Syftet med reformen var att fängelsedomda redan under fängelsetiden skulle kunna förbereda sig för att få ett arbete och försörja sig själva efter avtjänat straff. Reformen var ett steg i regeringens arbete för att underlätta Kriminalvårdens uppdrag att återanpassa personer som suttit i fängelse till ett liv i frihet. Reformen syftade även till att göra det lättare för fängelsedomda att redan under verkställigheten få ta del av de tre åtgärderna Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin samt Jobbgarantin för ungdomar.

När det gäller Nystartsjobb innebär förändringen att de intagna kan få en sådan åtgärd redan under utslussningen eller direkt i anslutning till den villkorliga frigivningen. De behöver därför inte gå igenom den period av arbetslöshet på sex till tolv månader som sökande normalt måste genomgå. Fängelsevistelsen ersätter i det här fallet karenperioden och på det sättet behöver den intagne inte genomgå en lång period av arbetslöshet efter frigivningen.

Åtgärden Jobb- och utvecklingsgarantin beviljas normalt personer som förbrukat 300 ersättningsdagar i den vanliga arbetslöshetsförsäkringen. Om den sökande avtjänar fängelsestraff och beviljats utökad frigång eller vistelse i halvvägshus räcker det däremot att han eller hon är anmäld som arbetslös hos Arbetsförmedlingen för att få ta del av insatserna i Jobb- och utvecklingsgarantin.

Jobbgaranti för ungdomar ges normalt till personer mellan 16 och 25 år som varit arbetslösa och anmälda hos Arbetsförmedlingen under en sammanhängande tre månaders period. För ungdomar som är frihetsberövade räcker det däremot med att de är anmälda som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

Få personer i åtgärderna och nästan ingen under utslussning

Enligt uppskattningar från arbetsförmedlarna i landet har ett hundratal personer fått någon av de nya åtgärderna under det första året efter reformen. Enligt uppskattningen har 50 personer fått Jobb- och utvecklingsgarantin, 40 personer

¹ Förordning (2006:1481) om stöd för Nystartsjobb, Förordning (2007:414) om Jobb- och utvecklingsgarantin och Förordning (2007:813) om Jobbgaranti för ungdomar.

Nystartsjobb och 20 personer Jobbgaranti för ungdomar. I stort sett alla som deltagit i åtgärderna har gjort det under den villkorliga frigivningen och inte under utslussningen.

Kriminalvårdens regionjurister handlägger ärenden om utslussning från fängelse. De bekräftar arbetsförmedlarnas bild av att väldigt få personer får någon av de nämnda åtgärderna under utslussning.

Flera skäl till att åtgärderna använts så lite

I intervjuerna och enkäterna har arbetsförmedlarna fått svara på frågan om varför Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för ungdomar använts i så pass liten utsträckning. Bland svaren finns fem huvudspår.

Det första huvudspåret är att arbetsförmedlarna föredrar att använda beprövade arbetsmetoder som lönebidrag, arbetspraktik och KrAmi² då alla inblandade sedan tidigare känner till hur det fungerar. Ett annat skäl som anförs är att många som frigges från fängelse har för liten yrkeserfarenhet och för stora problem för att lämpa sig för de nya åtgärderna. Därtill anser en del av de intervjuade att ersättningen till arbetsgivaren vid Nystartsjobb är för låg för att de ska bli intresserade av att anställa någon som nyss frigivits från anstalt. Ersättningsnivån fördubblades i mars 2009 och möjligen har förändringen inte fått genomslag riktigt ännu. Några av de intervjuade lyfte fram att samarbetet med Kriminalvården inte fungerat riktigt som det borde, vilket bidrog till att de nya alternativen inte aktualiserades i tid i frigivningsplaneringen.

Slutligen påtalades att Kriminalvården inte godtar Jobb- och utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för ungdomar som fullvärdig sysselsättning under utslussningsverksamhet. För att bli beviljad utslussning med utökad frigång eller i halvvägshus krävs att den intagne har sysselsättning som motsvarar halvtid.

---

² KrAmi är ett myndighetsöverskridande samarbete mellan Kriminalvården, Socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Verksamheten riktar sig till personer som har problem med arbetslöshet och kriminalitet och syftar till att underlätta inträdet på arbetsmarknaden.

Brå:s bedömning

Utbudet av utbildningsplatser i anstalt kan behöva ses över

Brå kan konstatera att både intagna, anstaltschefer och yrkeslärare överlag tycker att yrkesutbildningen i anstalt fungerar bra. Lärarna är uppskattade och både de intagna och deras lärare tror att utbildningen ger dem förutsättningar att få arbete inom yrket efter frigivningen. Därtill kommer de andra värdena med utbildningsverksamheten som tas upp; den kan till exempel bidra till att höja deltagarnas självkänsla och skapa en bättre stämning på anstalten.

Samtidigt framkommer att efterfrågan på utbildning i anstalt är större än tillgången. Hur motiverade de som inte antas är framgång dock inte av studien. Mot bakgrund av den positiva bild som ges borde Kriminalvården kanske överväga att utöka antalet utbildningsplatser. Med hänsyn till de synpunkter som gavs från de intagna kvinnorna på bland annat Hinseberg kan det också finnas skäl att se över utbudet av utbildningar för kvinnliga intagna.

Utbildningen bör helst kompletteras med utslussning

Den bild som framträder i studien är att det inte finns någon systematisk synkronisering inom Kriminalvården mellan utbildnings- och utslussningsinsatser. Med hänsyn till att många av dem som går utbildningarna har mycket liten tidigare yrkeserfarenhet, är det angeläget att utslussningstiden i så stor utsträckning som möjligt kan utnyttjas för att ge klienterna träning i de yrken som de utbildats i under tiden i anstalt.

Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för ungdomarna

Det faktum att det blivit lättare för kriminalvårdens klienter att kvalificera sig till Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för ungdomar har uppenbarligen inte fått några större effekter. Ett fåtal klienter har fått del av dessa åtgärder under utslussning eller villkorlig frigivning. I stället tycks arbetsförmedlarna föredra att arbeta med de åtgärder som de själva, de intagna och arbetsgivarna redan känner till och är vana att använda.

Brå:s studie visar att det kan finnas flera olika förklaringar till detta. En orsak kan vara att kriminalvårdsklienterna inte passar för Nystartsjobb. Åtgärden är tänkt för personer som inte står så långt från arbetsmarknaden och det är inte otänkbart att det behövs kraftfullare åtgärder för att få ut fängelsedömda personer i arbete. Därtill kommer att reformen genomförts i en djup lågkonjunktur då antalet nyanställningar minskat kraftigt.

Men ovanstående förklarar inte varför Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för ungdomar har använts i så liten utsträckning. Dessa åtgärder är inte lika konjunkturberoende och riktar sig ju även till personer som står långt från arbetsmarknaden. Här är möjliga tolkningar att de intagna antingen inte känner till de nya möjligheterna eller att de inte möter de önskingar som klienterna har.

Myndigheterna måste följa upp reformens genomslag bättre

En generellt rimlig förklaring är att Arbetsförmedlingen och Kriminalvården ännu inte har tagit till sig de nya möjligheterna när de ska hjälpa klienterna att få ett arbete efter frigivningen. Det kan ta tid att implementera reformer av detta slag.

De två myndigheterna behöver analysera vad som kan göras för att öka reformens genomslag. Men det kräver i sin tur att deras kunskap om utnyttjandet förbättras. På grund av sekretessbestämmelser registreras i dag inte vilka som får

åtgärderna, och det finns inte heller några avidentifierade uppgifter som skulle kunna utgöra grunden för statistik. Enligt Brå:s bedömning måste myndigheterna gemensamt arbeta för att hitta ett sätt att följa upp tillämpningen av de nya arbetsmarknadsåtgärderna.

Brå har för avsikt att i slutrapporten försöka ta ett ytterligare steg för att förklara varför arbetsmarknadsåtgärderna använts i så liten utsträckning. Det ska ske genom en studie av ett antal intagna som lämnar anstalt för utslussning eller villkorlig frigivning utan att ha ett reguljärt arbete eller arbetsmarknadsåtgärd. Både den intagne och dennes kontaktperson kommer att få fylla i en enkät med frågor om hur planeringen för arbete gått till och vad som förklarar att personen inte har ett arbete.

Inledning

Frågor om sysselsättning och försörjning är centrala inom den kriminologiska te-
oribildningen om varför och varför inte människor begår brott. Att ha ett arbete
som försörjningssätt är något som enligt teorierna minskar risken att begå brott,
exempelvis genom att ett arbete stärker individens sociala band (kontrollteorier)
och ökar individens möjlighet att på ett legitimt sätt nå eftersträvansvärda mål
(strainteorier) samt ger ett mer inrutat liv med mer strukturerad tillvaro. Mot den
bakgrunden är det rimligt att hjälpinsatser på yrkesområdet för intagna i fängelse
förebygga återfall i brott. Därtill kan också läggas att en förbättrad utbildnings-
nivå i viss mån kan minska den stigmatisering som fängelsevistelsen kan föra med
sig (stämplingsteorier).³

Då arbetslöshet är en faktor som ökar risken för brottslighet och återfall i brott
är det naturligt att kriminalvården inriktas på att få intagna i arbete efter frigiv-
ningen. I dag samverkar Kriminalvården och Arbetsförmedlingen för att hjälpa
fängelseintagna att komma ut i arbete efter frigivningen. Det dels genom förbere-
dande insatser under verkställigheten, som yrkesutbildning och genom andra åtgärder
för att förbättra de intagnas anställningsbarhet, som arbetsmarknadspoli-
tiska åtgärder.

Brå:s uppdrag

Brå har fått i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera resultatet av yr-
kesutbildning för intagna samt att utvärdera om fängelsedömdas medverkan i Ny-
startsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för unga underlättat
för denna grupp att återinträda på arbetsmarknaden. Uppdraget till Brå ska redov-
isas i två delrapporter. Föreliggande rapport är den första delrapporten och upp-
draget ska i sin helhet slutredovisas den 1 juli 2010.⁴

Rapportens disposition

I denna första delrapport görs en studie av yrkesutbildningen i svensk kriminal-
vård. Studien belyser vilka som deltar i utbildningen, vilken typ av utbildning som
bedrivs samt hur yrkesutbildningen uppfattas av intagna och personal.

Dessutom studeras fängelseintagnas medverkan i åtgärderna Nystartsjobb,
Jobb- och utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för ungdomar. Studien belyser hur
många som fått åtgärderna, i vilken mån åtgärderna används som ett medel för att
slussa ut intagna från fängelse samt hur åtgärderna uppfattas inom Arbetsförmed-
lingen.

I denna delrapport finns ingen analys av hur yrkesutbildningen eller de andra
åtgärderna påverkar risken för återfall bland dem som deltagit. Den aspekten be-
lyses i slutrapporten som kommer att redovisas den 1 juli 2010.

³ Sarniecki (2009).

⁴ Regleringsbrev Brå (2009).

Yrkesutbildning i anstalt

Syfte, frågor och metod

De frågor om yrkesutbildning i anstalt som besvaras i avsnittet är följande:

- Vilken typ av yrkesutbildning bedrivs på landets anstalter?
- Vilka deltar i den yrkesutbildningen?
- Hur uppfattas utbildningsinsatserna av intagna och personal?

Kartläggningen av vilken yrkes- och arbetsmarknadsutbildning som bedrivs och vad den består av har gjorts utifrån kontakter med utbildningsansvariga på de anstalter som bedriver yrkes- eller arbetsmarknadsutbildning samt genom uppgifter som erhållits av arbetsförmedlingen.

Yrkesutbildningen och hur den uppfattas av intagna och personal beskrivs utifrån intervjuer med intagna och personal på ett urval av tio anstalter med yrkesutbildning. Intagna som intervjuats är sådana som genomgår utbildning eller har gjort det i nära anslutning till intervjutillfället. Personalen som intervjuats är företrädesvis de som arbetar med utbildning vid anstalten men det förekommer även chefer på anstalterna i materialet. Intervjuerna med både intagna och personal gjordes i grupper var för sig. Under intervjuerna med intagna har kriminalvårdspersonal inte närvarat.

Totalt sett har Brå intervjuat 51 intagna och 27 personer ur personalen vid nio av de 23 anstalter som hade yrkesutbildning år 2009. Valet av anstalter gjordes utifrån en ambition att alla kriminalvårdsregioner skulle vara representerade samt att anstalter med olika säkerhetsklasser skulle finnas med (se tabell 1). Dessutom ansåg Brå det vara angeläget att de två kvinnoanstalter, och de två ungdomsanstalter, som har yrkesutbildning skulle finnas med i dataunderlaget.

Tabell 1. Förteckning över utvalda anstalter, vilken region de tillhör samt vilken säkerhetsklass de har.

Anstalt	Region	Säkerhetsklass
Kirseberg	Syd	C
Kristianstad	Syd	E/F
Smälteryd	Väst	F
Västervik	Öst	E
Hinseberg	Mitt	D/F
Hällby	Mitt	C
Asptuna	Stockholm	F
Norrtälje	Stockholm	B
Ljustadalen	Nord	F

Kort historik

Kriminalvården har ansvar för att se till att de som verkställer fängelsestraff i anstalt får en lämplig sysselsättning under tiden i anstalt. Kriminalvården har också ansvar för att förbereda den intagne för livet i frihet. I denna förberedelse bör det redan under tiden i anstalt stå klart vilken sysselsättning den intagne ska ha efter frigivningen. Det huvudsakliga ansvaret för de sysselsättningsåtgärder som samhället bidrar med för den intagne ligger dock hos Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen har under lång tid samverkat med Kriminalvården angående sysselsättningsåtgärder för intagna.

Redan på 1970-talet avsatte Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) centralt pengar för yrkesutbildningar på ett antal större anstalter. Under 1990-talet tillkom utbildningar på ett antal mindre anstalter med stöd av medel från Länsarbetsnämnderna (LAN). När AMS omorganiserades i mitten av 1990-talet tog respektive LAN över ansvaret för yrkesutbildningarna och de centrala medlen togs bort.

I juni 2000 träffades ett nytt avtal mellan Kriminalvården och AMS som bland annat syftade till att klargöra ansvarsfördelningen mellan myndigheterna. I avtalet står bland annat att Arbetsförmedlingen kan erbjuda yrkesinriktade utbildningar och att Kriminalvården ansvarar för att samarbete etableras på olika nivåer. Sedan år 2001 är det Arbetsförmedlingen som har det huvudsakliga ansvaret för yrkesutbildningarna, och endast ett fåtal yrkesutbildningar finansieras av Kriminalvården.⁵

Arbetsförmedlingen har huvudansvaret för utbildningen

Då Arbetsförmedlingen finansierar och ansvarar för huvudparten av den yrkesutbildning som erbjuds inom kriminalvården, är det också Arbetsförmedlingen som avgör vilka typer av utbildningar som ska erbjudas, på vilka anstalter de ska finnas och hur många platser det ska ges utrymme för. Det finns emellertid ett etablerat samarbete mellan myndigheterna och man har kontinuerliga kontakter för en gemensam planering.

Arbetsförmedlingen och Kriminalvården har avtal på både central, regional och lokal nivå som reglerar samverkan kring yrkesutbildningen på anstalterna. På den centrala nivån finns en samverkansgrupp med representanter från båda myndigheterna, den så kallade Nationella samverkansgruppen. Samverkansgruppen behandlar inte bara frågor om yrkesutbildning utan allt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården.

⁵ SOU (2005:54).

När det gäller den lokala samverkan är det arbetsförmedlingens chefer med områdesansvar (i arbetsmarknadsområden med anstalt/anstalter) som har ansvar från Arbetsförmedlingens sida att träffa överenskommelser med Kriminalvårdens regionchef om omfattningen av Arbetsförmedlingens insatser och resurser samt om formerna för lokal samverkan. För Kriminalvårdens del ligger samordnings- och uppföljningsansvaret för den lokala samverkan hos regionchefen.

Den Nationella samverkansgruppen har utformat exempel på hur en överenskommelse om lokal samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården kan se ut (Bilaga 1). I exemplet finns ett flertal punkter om vad som bör ingå i avtalet men det lämnas utrymme för att anpassa punkterna till lokala förhållanden.

Anstalterna har ansvaret för att ansöka om att få anordna yrkesutbildning

En anstalt som vill ansöka om att anordna en yrkesutbildning ska, genom Kriminalvårdens och Arbetsförmedlingens regionchefer, fylla i en ansökan om yrkesutbildning och skicka den till den Nationella samverkansgruppen. Samverkansgruppen och dess arbetsutskott tar emot ansökningar och förslag på yrkesutbildningar och sammanställer de lokala förslagen. Gruppen lämnar slutligen sammanställningen till Arbetsförmedlingens ledning som fattar det slutgiltiga beslutet om vilka utbildningar som ska ges och vilka medel som ska avsättas.

I en ansökan om yrkesutbildning ska en rad olika uppgifter bifogas om den önskade utbildningen. Den Nationella samverkansgruppen gav år 2009 ut en mall för planering av yrkesutbildning på anstalt. Mallen ska användas av Kriminalvård och Arbetsförmedling lokalt och regionalt (Bilaga 2).

Bland annat bör tidigare eller pågående yrkesutbildningar utvärderas genom att man tar del av elevernas, anstaltens och Arbetsförmedlingens erfarenheter av utbildningen. Samarbetet och samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården under utbildningen är också en punkt som bör utvärderas och kommenteras enligt mallen. Vidare ska Kriminalvården och Arbetsförmedlingen på lokal nivå analysera aktuella utbildningsbehov i relation till arbetsmarknadens behov. Till ansökan ska också bifogas en sammanställning av förutsättningarna för yrkesutbildning där en rad punkter ska beaktas. Bland annat ska personalresurser, säkerhetsaspekter och lokaler ses över så att de är i gott skick och väl anpassade till den utbildning som föreslås.

Under år 2009 har den Nationella samverkansgruppen även i ett brev till Arbetsförmedling och Kriminalvård på regional nivå bland annat förklarat att:

Utbildningarna ska ses som en del av utslussningsförberedelserna, dvs. utbildningen skall slutföras inom rimlig tid före villkorlig frigivning/möjlighet till utökad frigång.

Detta innebär att utbildningarnas längd bör vara anpassade till de intagnas vistelsetid i anstalten samt att utbildningen bör förläggas i slutfasen av vistelsetiden.

Vilka kan få yrkesutbildning?

Arbetsförmedlingen bidrar endast med yrkesutbildning till de intagna som står till den svenska arbetsmarknadens förfogande. Det innebär att personer som exempelvis ska utvisas efter avtjänat straff inte har rätt att delta. Det finns inga åldersregler för vilka som ska få gå på en yrkesutbildning men de intagna som väljs ut bör ha en möjlighet att få ett arbete efter avtjänat straff, vilket i praktiken bör exkludera intagna som har nått pensionsålder.

Antalet yrkesutbildningar har blivit färre

Under år 2009 fanns totalt 23 anstalter som tillsammans erbjöd 28 yrkesutbildningar, och knappt 400 intagna fullföljde en utbildning under samma år. Det innebär att knappt hälften av landets anstalter kunde erbjuda någon form av yrkesutbildning år 2009. Verksamheten med yrkesutbildning på anstalterna har minskat i omfattning mellan åren 2006 och 2009. Detta gäller både sett till antalet utbildningar som givits under de enskilda åren och antalet intagna som genomgått utbildningarna. Till stor del ägde minskningen rum mellan åren 2007 och 2008. Åren 2006 och 2007 gavs cirka 40 utbildningar vardera året vid landets anstalter och knappt 500 intagna fullföljde en utbildning per år. De två följande åren (år 2008 och 2009) minskade antalet utbildningar till omkring 30 per år och knappt 400 intagna genomgick en utbildning. Antalet anstalter som erbjuder åtminstone en typ av utbildning har också minskat från 25–26 stycken till 23 stycken under samma period.

Anledningen till minskningen av antalet yrkesutbildningar är att Arbetsförmedlingen valde att sluta finansiera kortare utbildningar från och med år 2008 (med kortare utbildningar menar Arbetsförmedlingen de som pågår under kortare tid än 10 veckor) till förmån för de längre utbildningarna. De anstalter som vill ha yrkesutbildningar som är kortare än cirka 10 veckor får efter detta beslut finansiera utbildningarna själva. Då många anstalter inte vill göra detta innebär det till exempel att flera truckutbildningar lades ner efter år 2007, då dessa ofta var på en eller två veckor.

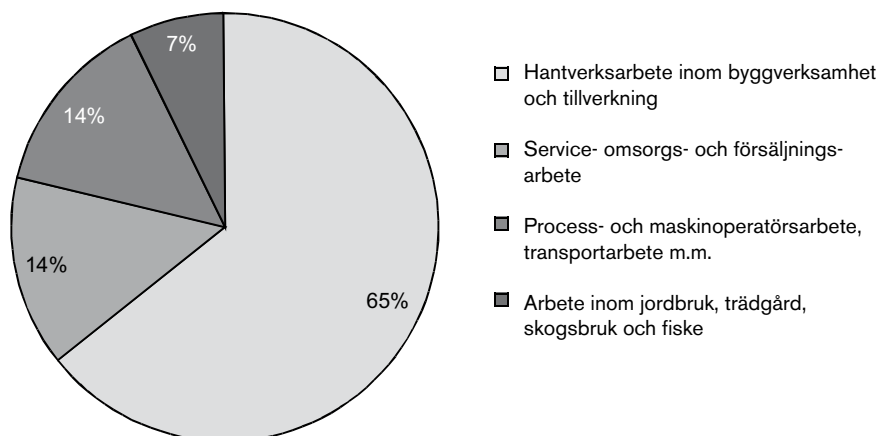
Tabell 2. Antal anstalter som bedriver yrkesutbildning, antal yrkesutbildningar och antal intagna som gått en utbildning, fördelat på år.

År	Antal anstalter med minst en utbildning	Antal utbildningar	Antal intagna som fullföljt utbildning
2006	26	39	498
2007	25	40	473
2008	23	33	394
2009	23	28	394

Vanligast är yrkesutbildning inom bygg- och tillverkningsbrancherna

Den yrkesutbildning som bedrevs på landets anstalter år 2009 kan delas in i fyra kategorier med utgångspunkt i standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK).⁶ Den kategori som majoriteten av utbildningarna faller in under är kategorin som omfattar yrken inom *bygg- och tillverkningsbrancherna*, såsom svetsutbildning, plattsättning och byggutbildning. Allra vanligast är svetsutbildning, som fanns vid sju av landets anstalter år 2009. Den andra kategorin omfattar yrken inom *service-, omsorgs- och försäljningsarbete*. Inom denna kategori ges utbildningar inom restaurang och storkök. Den tredje kategorin omfattar yrken inom *process-, maskinoperatörs- och transportarbete*. Inom denna kategori ges truckutbildning och CNC (Computer Numerical Control). Den fjärde kategorin omfattar yrken inom *jordbruk och trädgård*. I denna kategori finns djurskötutbildning och park- och trädgårdsutbildning.

⁶ Fördelningen mellan yrkesutbildningsinriktningar är i stort sett densamma samtliga år mellan 2006 och 2009 varför beskrivningen för 2009 kan sägas gälla även för åren 2006–2008.

Figur 1. Fördelning av yrkeskategorier i utbildning på anstalt under år 2009.

Utbildningarna pågår under 10 veckor och upp till 1 år

Det saknas statistik från Kriminalvården om samtliga utbildningars längd men på de nio anstalter som Brå studerat varierar utbildningarnas längd vanligtvis mellan 10 veckor och 1 år⁷. Som nämnts tidigare har Arbetsförmedlingen sedan år 2008 valt att inte finansiera utbildningar som är kortare än 10 veckor, vilket innebär att det finns en undre gräns för de yrkesutbildningar som bedrivs i landet och som finansieras av Arbetsförmedlingen.

I normalfallet bedrivs yrkesutbildning på heltid med 40 timmars undervisning per vecka. På ett par anstalter kan utbildningen genomföras på halvfart, vilket innebär en fördubbling av den tid som utbildningen tar. På en av anstalterna är utbildningens längd beroende av den deltagandes prestation under utbildningen.

De nio anstalter som studerats varierar i hur många intagna de har plats för under ett år. Västervik är störst med plats för 256 intagna per år och Ljustadalen är minst med 20 intagna. Antalet utbildningsplatser vid ett givet tillfälle skiljer sig inte lika mycket åt. Vanligast är att man har en grupp på 8–10 intagna som kan gå utbildningen vid ett givet tillfälle.

Tabell 3. Typer av utbildning, antal utbildningsplatser samt utbildningarnas längd fördelat på anstalter.

Anstalt	Antal platser	Typ av utbildning	Antal utbildningsplatser	Utbildningens längd
Asptuna	108	Kakelsättning	10	15 veckor
Hinseberg	113	Park och trädgård	8	1 år
Hällby	107	Svets	8	20–40 veckor*
Kirseberg	131	Svets	8**	1 år***
Kristianstad	99	Svets	5	6 månader
Ljustadalen	20	Köksutbildning	4	16 veckor
Norrtälje	199	Plattsättning, svets	10	6 månader
Smälteryd	64	Truck	14	1 vecka
Västervik	256	Fastighet	8	10 veckor

* Utbildningens längd är beroende av prestation.

** Antalet personer baserar sig på hur många som kan läsa på heltid. Utbildningen kan även ges på halvfart och då kan två personer fylla en plats.

*** Ett år är baserat på en heltid. Genomförs utbildningen på halvfart tar den två år.

⁷ En anstalt uppger att de har en truckutbildning som endast är en vecka lång.

De intagna som deltagit i utbildning får alltid ett intyg på att man genomgått en specifik utbildning. I detta intyg finns en specifikation av vilka moment som ingått i utbildningen samt vilken omfattning utbildningen haft. Detta intyg utfärdas av det företag som är upphandlat att tillhandahålla utbildningen och det går inte utifrån intyget att utläsa att utbildningen genomförts i anstalt. För några av utbildningarna har intyget formen av ett certifikat. Det gäller för vissa svetsutbildningar och för vissa (en) kakelsättningsutbildningar (våtrumscertifikat).

Intervjuer med intagna som genomgått yrkesutbildning

Brå har genomfört intervjuer med 51 intagna på de nio anstalter som valts ut. Samtliga gick eller hade gått på en yrkesutbildning i anslutning till intervjutillfället. Syftet med intervjuerna var att få de intagnas syn på utbildningen. Resultatet redovisas nedan. I samband med intervjuerna besvarade de intagna även en mindre omfattande enkät med frågor om vilka de är, vad de har för yrkeserfarenhet och i vilken mån de är etablerade på arbetsmarknaden.

De intervjuade är yngre än genomsnittet och har längre strafftider

Av de intervjuade var 84 procent män och 16 procent kvinnor. De är yngre än fängelsepopulationen i allmänhet. Bland deltagarna är medianåldern 30 år medan motsvarande siffra för samtliga intagna är omkring 37 år. Deltagarna har också i allmänhet långa strafftider. Mer än hälften av de intervjuade hade strafftider på två år eller mer och endast fyra personer hade en strafftid som var kortare än ett år. Hälften av de intervjuade hade sex månader eller mer kvar till frigivning från det att utbildningen genomförts. Ett par intagna hade så lång tid såsom fyra år kvar till frigivning från det att utbildningen genomförts.

Många har aldrig haft en anställning

Att deltagarna haft en svag etablering på arbetsmarknaden är tydligt. Endast en tredjedel (18 av 51) av de intagna hade en inkomst från anställning när fängelsestraffets inleddes. Nästan 20 procent (10 av 51) uppgav att de aldrig tidigare haft en anställning.

För de övriga personerna som haft en anställning någon gång, dock inte när fängelsestraffet inleddes, har denna anställning i många fall legat mer än tio år bakåt i tiden. Sju personer anger dock att de kommer att återvända till en anställning som de hade innan fängelsestraffet inleddes.

Hantverksarbete vanligast före straff

De som någon gång haft ett jobb har i stort sett uteslutande arbetat inom yrken där kraven på utbildning är tämligen låga. Hälften har haft en anställning inom ett yrke som klassas som hantverksarbete inom bygg- och tillverkningsbranscherna. Den andra halvan har till lika stora delar haft yrken inom service-, omsorgs- och försäljningsarbete och andra yrken där det inte finns något krav på särskild yrkesutbildning.

Information kommer från andra intagna

Trots att informationen om yrkesutbildning vanligtvis verkar finnas anslaget på anstaltsavdelningarna menar de intervjuade att det främst är informella samtal mellan intagna som är den viktigaste källan till information. Flera av de intervjuade menar att få intagna läser anslagstavlor och att informationen dem emellan är mer effektiv. Några intagna har fått information om yrkesutbildning via sina

kontaktpersoner och ett par har fått det vid ett introduktionssamtal när de först anlände till anstalten. Att informationen kommer via kontaktpersonen framhålls som något positivt och som något man tar till sig och minns.

Endast ett fåtal av de intagna som Brå pratat med har ”valt” att verkställa sitt straff på den aktuella anstalten till följd av att de har fått reda på att en viss typ av yrkesutbildning finns där.

De intagna frågar efter fler utbildningsplatser

Flertalet av de intagna som intervjuats menar att det finns många fler intresserade på anstalterna än det finns platser på yrkesutbildningen. De anser att det borde finnas fler platser, gärna lika många som det finns sökanden.

Antagningsprocessen är inte helt tydlig för många av de intervjuade. Skötsamhet under verkställigheten och rätt motivation upplevs vara krav för att få gå på yrkesutbildningen. På en anstalt menar de intagna att man inte får gå på utbildningen om man har för lång strafftid, för att man då utgör en säkerhetsrisk. På en annan menar de intervjuade att det är de med kortare strafftid som inte får delta. Antagningen beskrivs också som ”godtycklig”. Trots att de inte riktigt förstår hur urvalet går till upplever de flesta intervjuade interner att det är ”rätt” personer som väljs ut och som får delta i yrkesutbildningen. Med ”rätt” avses i många fall personer som socialt fungerar bra i utbildningsgruppen.

Lärarna är överlag kompetenta och engagerade

De intagnas omdömen om kvaliteten på utbildningen är överlag goda. Lärarna för de olika yrkesutbildningarna får bra omdömen och framför allt framhålls deras goda yrkeskunskaper. Dock rankar de intagna i allmänhet lärarnas yrkeskunskaper högre än de pedagogiska färdigheterna. De allra flesta lärarna anses också vara mycket engagerade. Den kritik som framkommit mot ett par lärare är att de spenderar för lite tid ”på golvet”, alltså med de intagna i övningsituationer. Även i detta avseende är dock den övergripande bilden att lärarna finns tillgängliga när de intagna behöver dem.

Vid flera intervjuer framhäver de intagna att läraren skiljer sig från övrig personal på anstalten och att det är tydligt att han eller hon inte är anställd av Kriminalvården. På vissa ställen är detta också något som läraren, enligt de intagna, själv framhåller och sätter en stolthet i.

Från läraren får man höra att han inte är med de andra i personalen. Man märker direkt att han inte är anställd av kriminalvården. Han säger det.

Läraren skiljer sig från plitarna och söker inte konflikter som dem.

Det finns inget avstånd till läraren utan man kan fråga om vad som helst och vara mer öppen.

Läraren är bra på att lära ut och är mer engagerad och tillåtande än övrig personal vilket leder till mindre konflikter.

Varierande syn på lokaler och verktyg

De lokaler som yrkesutbildningen genomförs i anses på ungefär hälften av de besökta anstalterna vara ändamålsenliga och på den andra hälften upplevs de vara

”torftiga”, ”gamla” eller ”för små”. På någon anstalt saknar man indraget vatten, på en annan bedrivs utbildningen i ett tält.

Verktygen som används i utbildningen beskrivs i många fall som ändamålsenliga och tillräckliga men det finns även synpunkter på att skyddsutrustningen är dålig, att verktygen är gamla och att det är svårt att få tillstånd att köpa in nya grejer. Det är framför allt på svetsutbildningarna som de intagna menar att det finns brister i säkerhetsutrustningar. I ett fall hade läraren fått ta med egna verktyg för att utbildningen skulle kunna genomföras på ett bra sätt.

Det är viktigt att utbildningen är verklighetsnära

De intagna uppskattar högt att utbildningarna innehåller övningar på olika moment och med diverse material eller verktyg. Att övningarna också görs under förhållanden som de föreställer sig att det skulle se ut utanför anstalten anses som mycket viktigt och en förutsättning för att man ska känna att man klarar av ett verkligt arbete utanför anstalten. På ett par utbildningar (exempelvis svetsutbildningarna) upplever de intagna att förhållandena på utbildningen inte motsvarar de förhållanden man föreställer sig att man kommer att ställas inför ute på arbetsmarknaden. Man efterlyser exempelvis fler olika typer av material att arbeta med och mer variation i övningarna.

Höga förhoppningar om att börja jobba inom yrket

Många av de intagna som intervjuats vill arbeta med det yrke som yrkesutbildningen avser och merparten tror att yrkesutbildningen kommer att medföra att de lättare kan få jobb efter frigivning. De intagna tycker att det i överlag är bra att yrkesutbildningen på anstalterna har inriktning mot praktiska yrken. Någon tänker att utbildningen i viss mån kan ”dölja” det faktum att han suttit inne ett tag genom att det blir mindre uppenbart att det finns oförklarliga luckor i cv:t. De som får särskilda licenser efter genomgången yrkesutbildning (exempelvis svetsutbildningen) är särskilt positiva till möjligheterna att få jobb och menar att licensen är värdefull i sökandet efter arbete.

På de två kvinnoanstalterna genomförs yrkesutbildning inom kök och matlagning samt trädgårdsarbete. På dessa anstalter är de intervjuade inte lika motiverade att arbeta med det de utbildas till. På båda anstalterna framhäver de intagna behovet av andra typer av yrkesutbildning och menar att det inte behöver vara yrkesutbildning inom kvinnodominerande yrken bara för att det är en anstalt för kvinnor. Flera av de intervjuade på dessa anstalter berättar att de snarare rört sig i mansdominerade miljöer före tiden på anstalt och att de gärna söker sig till traditionellt mansdominerade yrken som svetsning.

Stort värde för intagna under verkställighetstiden

Det råder en stor enighet bland de intagna som Brå talat med att yrkesutbildningen har ett stort värde ur ett verkställighetsperspektiv. Ett skäl till detta, som har dykt upp vid i stort sett varje diskussionstillfälle vid de olika anstalterna, är att utbildningen bidrar till ett ökat välmående bland de intagna. Många menar att utbildningen ger en känsla av meningsfullhet och att det bidrar till ett ökat välmående. Flera av de intagna menar att detta i sin tur leder till en bättre stämning på anstalterna. Man pratar också mycket om ”självrehabilitering” och förstärkt självkänsla:

Så här mycket beröm och klapp på axeln har jag inte fått på flera år, sånt är viktigt.

Att kunna ringa hem till anhöriga och berätta att man gör något nyttigt av fängelsestiden är skönt. Det gör en stolt.

Man får ett normalare beteende. Om fler fick delta i utbildningen så skulle det sannolikt påverka stämningen på anstalten totalt sett.

Om man märker att man kan så vill man mer!

Att man gör något vettigt med tiden bidrar till ett ökat välmående.

Det finns även exempel på intagna som uppgett att de endast går utbildningen för att få tiden att gå eller för att slippa delta i någon av anstaltens andra verksamheter och att de inte har något intresse av det som de utbildas till. Dessa intagna är dock i minoritet bland de intervjuade.

Arbete och bostad viktigast för att undvika återfall

Merparten av de intervjuade är överens om att ett arbete är en grundförutsättning för att de ska klara sig från att återfalla i brottslighet. Det som framhålls som viktigt är att arbetet är ett medel till försörjning samt att det ger struktur i vardagen.

En annan förutsättning för att inte återfalla i brott är att ha en bostad, menar de intervjuade. Flera efterfrågar därför hjälp med boende för dem som behöver det. Just bostadsfrågan ses som en förutsättning för att kunna sköta ett arbete och i förlängningen undvika återfall. På någon anstalt lyfts också fram att många av de intagna har stora problem med skulder och att hjälp och råd om detta skulle vara bra. En intagen uttryckte det så här:

Att ha ett vitt arbete känns inte så lockande om det innebär att man ska leva på existensminimum.

Kritik mot kriminalvårdens utslussningsarbete

Under intervjuerna uppgav de intagna ofta att det har blivit mer ovanligt med planerad utslussning. De ser det som en stor brist att kriminalvården inte planerar för en utslussning som är anpassad till deras yrkesutbildning.

De intervjuade menar att kriminalvårdens ökade säkerhetstänkande har lett till att färre får permissioner och att utslussning blir mer ovanligt. På ett par anstalter uppfattar man att anstaltsledningen tycker att det är viktigare att ha kvar de intagna i den produktion som bedrivs på anstalten än att ge dem utslussning.

Intervjuer med personal som arbetar med yrkesutbildning

Brå har genomfört intervjuer med 27 personer som arbetar med yrkesutbildningar på de nio anstalterna. Den personal som intervjuats är i första hand yrkeslärarna men det förekommer även anstaltschefer i materialet.

De som deltar i yrkesutbildningen är över lag motiverade

Personal på nästan alla besökta anstalter bekräftar bilden av att det är fler sökande till yrkesutbildningen än vad det finns platser.

På de flesta anstalter uppger personalen att de intagna får information om yrkesutbildningen snart efter ankomst till anstalten, ofta genom ett samtal med de-

ras kontaktperson eller en arbetsplacering som utreder vilken sysselsättning som finns och vad som kan vara intressant för den intagne.

Kriminalvården gör en första bedömning av vilka som kan komma i fråga för yrkesutbildning, och i bedömningen tas det framför allt hänsyn till faktorer som skötsamhet och verkställighetens längd men man gör också en säkerhetsbedömning. Det slutgiltiga beslutet om någon ska få gå yrkesutbildningen fattas av Arbetsförmedlingen. Något som flera nämnde i intervjuerna var att ett ledord i Arbetsförmedlingens val av intagna till yrkesutbildning är att de som väljs ut ska vara "anställningsbara". Det innebär att de som går yrkesutbildning i realiteten ska ha en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och helst vara unga utan arbetslivserfarenhet.

Den personal som har intervjuats säger nästan uteslutande att det är "rätt" personer som väljs ut till yrkesutbildningen. Det är ovanligt att intagna hoppar av i förtid. De intagna som får gå utbildningen anses ofta vara motiverade och de bidrar enligt personalen på ett bra sätt till gruppdynamiken (vilken framhålls som viktig).

Det är mindre konflikter här än på en vanlig arbetsplats.

Bristen på arbetslivserfarenhet ses som ett problem

På alla anstalter uppger den intervjuade personalen att utbildningens kvalitet är hög och att den yrkesutbildning som finns stämmer väl överens med de intagnas intresse. Vidare säger personalen att de intagna kan yrket tillräckligt bra vid utbildningens slut för att arbeta med det. Personalen tror däremot att de intagnas brist på arbetslivserfarenhet kan komma att bli ett problem för dem efter avtjänat straff. Enligt personalen har många intagna liten eller ingen kännedom om det sociala samspelet på en arbetsplats eller "hur saker fungerar i arbetslivet".

På ett par anstalter har man försökt förbereda de intagna på olika problem som kan uppstå under en anställning genom att bjuda in företrädare från facket. Man ger även grundläggande information om arbetsmarknaden och om pensions-system med mera. Man har också bjudit in personer från Skattemyndigheten för att prata om bland annat skuldsanering då många intagna har stora problem med skulder.

Ett problem som personalen på flera anstalter tar upp är svårigheter med den teoretiska delen i utbildningen. Många intagna har läs- och skrivsvårigheter och flertalet har ingen studievana, vilket försvårar utläringen av den teoretiska delen av utbildningen avsevärt.

Utbildningen ger en meningsfull tillvaro

Utöver den förberedelse för arbetslivet som en yrkesutbildning ska ge ser personalen att utbildningen har en stärkande funktion för de intagna. De intagna får en mer meningsfull verkställighet och ett bättre självförtroende.

De känner att de gör det här för sin egen skull, till skillnad från dem som är sysselsatta i den vanliga produktionen.

Det blir ett lufthål för deltagarna, det är mer som en arbetsplats, de ser inga blåkläder i utbildningen.

Bra samarbete med Arbetsförmedlingen

Över lag är den intervjuade personalen nöjd med hur samarbetet med Arbetsförmedlingen fungerar. Man ser de intagnas kontakt med arbetsförmedlaren som avgörande i frågan om de ska få ett arbete efter avtjänat straff.

Tiden efter anstalt

Personalens samlade bedömning är att de intagna som har genomfört en yrkesutbildning har goda förutsättningar att få ett arbete efter avtjänat straff, förutsatt att det finns arbeten att tillgå. Under lågkonjunkturen har det blivit svårare att hitta arbeten till de intagna efter avtjänat straff. Arbetsgivarna har blivit mer försiktiga med vilka de anställer och många arbetsgivare sitter i varselsituationer och har anställningsstopp.

Det finns många bra arbetsgivare som inte lägger så stor vikt vid att man suttit inne utan värdesätter att man arbetar bra.

Personalen betonar att målet är att utbildningen ska läggas i slutet av de intagnas verkställighet. På det sättet kan man lättare genomföra åtgärder för utslussning. Ett problem är att beslut om utslussningsåtgärder ofta kommer nära inpå den tidpunkt då utslussningen ska inledas. Detta innebär problem för arbetsförmedlingen när de ska utreda vilka intagna som kan vara lämpliga för en yrkesutbildning.

Uppföljning efterfrågas

På flera anstalter uppger den intervjuade personalen att de har en vag uppfattning om hur det gått för de intagna som genomgått en yrkesutbildning. De får ibland information om huruvida gamla elever fått arbete efter frigivning via informella källor såsom andra intagna, arbetsgivare som de har kontakt med eller i vissa fall kontakter med intagna som tidigare gått en utbildning och nu är frigivna, men det finns ingen strukturerad eller regelbunden uppföljning av de elever som genomgått yrkesutbildningarna.

Uppföljning av de intagna som genomgått utbildningen efterfrågas av personalen och motiveras bland annat genom att man är intresserad av att få veta hur det har gått för de intagna både på ett yrkesmässigt och på ett personligt plan. Uppföljningar skulle, enligt personalen, kunna visa på vad som behöver förbättras i verksamheten men man vill också gärna veta hur det går för eleverna, som man lär känna ganska bra under utbildningstiden.

I Brå:s slutrapport kommer en studie avseende återfall hos personer som genomgått yrkesutbildning att ingå. Därmed kan frågan om hur det går efter tiden i anstalt för intagna som fått gå en yrkesutbildning besvaras.

Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgaranti för ungdomar

Varje år frigges ungefär 10 000 personer från landets fängelser och en stor andel av dessa personer är arbetslösa. Brå:s tidigare forskning har visat att nästan 70 procent av dem som frigges från fängelse efter straff på minst sex månader har kontakt med arbetsförmedlingen ett halvår efter frigivningen (Brå 2001).

Den 1 juli 2008 infördes möjligheten för fängelsedömda att få så kallade *Nystartsjobb* under utslussningsfasen av fängelsestraffet eller i anslutning till den villkorliga frigivningen. Samtidigt ökades tillgängligheten för dömda till *Jobb- och utvecklingsgarantin* samt *Jobbgaranti för ungdomar*.

Reformen är ett steg i regeringens arbete för att underlätta Kriminalvårdens uppdrag att återanpassa personer som suttit i fängelse till ett liv i frihet. Syftet med reformen är att fängelsedömda redan under fängelsetiden ska kunna förbereda sig för att få ett arbete och försörja sig själv efter avtjänat straff. Förändringen består i att personer som suttit i fängelse inte behöver genomgå den karensperiod på upp till ett års arbetslöshet som andra måste genomgå för att kunna få åtgärderna.

Sysselsättning och utslussning

Sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att intagna inte ska återfalla i brott efter avtjänat straff. Särskilt stor är återfallsrisken precis efter frigivning. Kriminalvården har under en längre tid arbetat med att intagna ska frigges på ett mer strukturerat sätt och att de ska vara bättre rustade för ett liv i frihet. Exempelvis kan man sedan år 2001 få avtjäna den sista delen av strafftiden i det egna hemmet övervakad med hjälp av elektronisk fotboja, så kallad *utökad frigång*. Ett villkor för att få denna möjlighet är att den intagne har sysselsättning i form av arbete, studier eller motsvarande. År 2007 infördes även utslussningsåtgärden halvvägshus för personer som inte har någon bostad.

Reglerna för utslussning ger förutsättningar för dömda att redan innan tidpunkten för villkorlig frigivning påbörja en anställning. En sådan anställning kan till exempel ske i form av ett Nystartsjobb, jobb- eller utvecklingsgaranti eller Jobbgaranti för ungdomar. Samma möjlighet finns för personer som slussas ut i halvvägshus.

Frågor

Brottsförebyggande rådet har fått i uppdrag av regeringen att utvärdera om fängelsedömdas medverkan i dessa åtgärder underlättar återinträdande på arbetsmarknaden. På grund av bristade statistik över vilka personer som fått åtgärderna kan ingen effektutvärdering göras. För att ge bild av vad reformen inneburit belyser utvärderingen följande frågor:

- Hur många personer har fått de tre åtgärderna under det första året efter att möjligheten infördes?
- Hur vanligt är det att de intagna får åtgärderna under utslussning?
- Hur uppfattar arbetsförmedlarna att Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för ungdomar fungerar för fängelsedömda?

Metod

På grund av sekretessbestämmelser kan Arbetsförmedlingen inte registrera vilka personer som har kvalificerat sig för åtgärderna genom att de suttit i fängelse. Därför har Arbetsförmedlingen inte någon statistik över vilka intagna som fått åtgärderna efter frigivning hos. Kriminalvården har inte heller några uppgifter om vad de frigivna fått för åtgärder hos Arbetsförmedlingen efter frigivningen. Det finns inga direkta legala hinder för Kriminalvården att göra en sådan uppföljning och sammanställa uppgifter om vilka åtgärder de intagna varit aktuella för hos Arbetsförmedlingen. Uppgifterna finns, om än av varierande kvalitet, i varje enskild verkställighetsplan. Problemet är dock att en sådan uppföljning skulle missa personer som frigivits utan övervakning.⁸ Dessutom är informationen inte lättillgänglig eftersom den inte är sökbar och det skulle krävas en genomgång av cirka 10 000 verkställighetsplaner för ett års frigivningar.

I stället har Brå genomfört en enkätundersökning med syfte att reda ut hur många som fått de olika åtgärderna. Brå har skickat enkäter till samtliga de arbetsförmedlare som är kontaktpersoner mot landets anstalter och ansvarar för samverkan med Kriminalvården på lokal nivå. Totalt blev det 50 enkäter. Utöver enkätundersökningen har Brå intervjuat fem av Arbetsförmedlingens kontaktpersoner mot Kriminalvården och en person ur den Nationella samverkansgruppen.⁹ Slutligen har Kriminalvårdens sex regionkontor ombetts redovisa hur många personer som under utökad frigång är anställda i Nystartsjobb eller har åtgärder i antingen Jobb- och utvecklingsgarantin eller Jobbgaranti för ungdomar.

En brist med att på detta sätt räkna hur många som fått åtgärderna är att arbetsförmedlarna inte vet hur det gått för de personer som friges från en anstalt och sedan flyttar direkt till en annan del av landet utan att ha kontakt med arbetsförmedlaren på fängelset. Dessa personer kan hypotetiskt sett skrivas in i någon av åtgärderna eller få ett Nystartsjobb senare under den villkorliga frigivningen. Det är dock ett rimligt antagande att detta är en liten grupp eftersom de som inte vill ha kontakt med Arbetsförmedlingen under fängelsevistelsen antingen har ett jobb eller inte är intresserade av Arbetsförmedlingens åtgärder. I sammanställningen ingår alltså de personer som får åtgärder under utslussning med fotboja, utökad frigång, vid halvvägshus eller som är villkorligt frigivna och fått hjälp direkt av arbetsförmedlaren på anstalten.

Beskrivning av de tillgängliga åtgärderna

Nystartsjobb

Nystartsjobb infördes den 1 januari 2007 i syfte att stimulera arbetsgivares benägenhet att anställa personer som stått utanför arbetsmarknaden under en längre period. Arbetsgivaren får ett bidrag som motsvarar två arbetsgivaravgifter. Det innebär en ersättningsnivå på 62,84 procent för arbetsgivaren.¹⁰ Ersättningen betalas ut under lika lång tid som den arbetslöse stått utanför arbetsmarknaden. Ersättningen kan ges till antingen privata eller offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet. Under år 2008 påbörjades ungefär 19 000 Nystartsjobb.

⁸ Dessa personer kan ha fått en av åtgärderna utan att Kriminalvården känner till det.

⁹ Den Nationella samverkansgruppen består av representanter från både Kriminalvården och Arbetsförmedlingen och behandlar allt samarbete som sker mellan de två myndigheterna.

¹⁰ Innan den 1 mars 2009 var ersättningen en arbetsgivaravgift motsvarande 31,42 procent. Ersättningsnivån fördubblades i syfte att göra Nystartsjobben mer förmånliga för arbetsgivare.

Den 1 juli 2008 infördes möjligheten för arbetsgivare som anställer personer som varit intagna i fängelse.¹¹ Skillnaden mot tidigare är att fängelsevistelsen i sig kvalificerar den enskilde personen för Nystartsjobb. Det ordinarie kravet att den sökande ska ha varit arbetslös i sex eller tolv månader gäller alltså inte för personer som just kommit ut från eller är på väg ut ur fängelse.

År 2008 utvärderades Nystartsjobben av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.¹² Utvärderingen innehåller ingenting om gruppen som kvalificerat sig för Nystartsjobb genom fängelsevistelse. Det gjordes inte heller någon effektutvärdering av hur väl åtgärden fungerar för att få folk i arbete efter att de lämnar Nystartsjobbet. I utvärderingen kom man dock fram till att Nystartsjobb når en bredare grupp än tidigare åtgärder men att de regionala skillnaderna i användningen är mycket stor.

Jobb- och utvecklingsgaranti

Den 2 juli 2007 ersattes det arbetsmarknadspolitiska programmet aktivitetsgaranti med Jobb- och utvecklingsgaranti. Det blev snabbt det enskilt största arbetsmarknadspolitiska programmet och i dag beräknas cirka 55 000 personer per år vara i Jobb- och utvecklingsgarantin. Ersättningen under Jobb- och utvecklingsgarantin är aktivitetsstöd som beräknas och betalas ut av Försäkringskassan.¹³

Programmet riktas mot personer som stått utanför arbetsmarknaden under så lång tid att deras arbetslöshetsförsäkring tagit slut, i regel efter 300 dagar. Syftet med programmet är att så snabbt som möjligt få deltagarna i arbete genom individuellt utformade insatser. Programmet är uppbyggt i tre faser.

Fas 1: Innehåller kartläggning, jobbsökaraktiviteter med coachning och förberedande insatser.

Fas 2: Innehåller arbetspraktik, arbetsträning och förstärkt arbetsträning.

Fas 3: I de fall där de två inledande faserna inte leder till någon sysselsättning går den sökande in i fas tre. Denna fas innehåller sysselsättning hos en så kallad "anordnare" (arbetsgivare). Anordnaren betalar inga löner, arbetsgivaravgifter eller försäkringar under tiden den sökande arbetar där. I stället får anordnaren 225 kronor per dag och person som ekonomiskt stöd för handledning och eventuella merkostnader.

Den 1 juli 2008 ökades möjligheten för fängelsedömda att få Jobb- och utvecklingsgarantin under utslussning eller under övervakningen efter den villkorliga frigivningen. På samma sätt som när det gäller Nystartsjobb var syftet att fängelsedömda ska slippa karenperioden i åtgärden.

Jobbgaranti för ungdomar

Samtidigt med införandet av Nystartsjobb och jobb och utvecklingsgarantin ersattes de tidigare åtgärderna *Kommunalt ungdomsprogram* och *ungdomsgarantin* av *Jobbgaranti för ungdomar*. Garantin riktas mot personer upp till 25 år som varit arbetslösa under en längre tid. Inledningsvis ska deltagarna få hjälp med fördjupad kartläggning, studie- och yrkesvägledning samt jobbsökaraktiviteter med coachning. Därefter erbjuds arbetspraktik eller utbildning. Ersättningen under åtgärden är aktivitetsstöd som beräknas och betalas ut av Försäkringskassan.

¹¹ Stöd lämnas till en arbetsgivare för anställning av en person som vid årets ingång fyllt 20 år, är arbetslös, anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, har dömts till fängelse och är beviljad vistelse utanför anstalt eller är villkorligt frigiven men ännu inte har fullgjort ett år av prøvotiden. Förordning (2006:1481) om stöd för Nystartsjobb, 3 c §.

¹² Lundin och Liljeberg. IFAU (2008:9).

¹³ Aktivitetsstöd är en sammanfattande benämning på ersättningen, som lämnas till arbetssökande som deltar i de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Efter den 1 juli 2008 kan även Jobbgarantin för ungdomar beviljas för dem som fått en utslusningsåtgärd från fängelse eller står under övervakning efter villkorlig frigivning. Även när det gäller ändringarna i Jobbgarantin för unga var syftet att de intagna snabbare skulle kunna komma in i programmet efter frigivning eller redan under anstaltsvistelsen.

Lönebidrag och KrAmi

Sedan tidigare finns möjlighet till lönesubvention genom så kallat *lönebidrag*.¹⁴ Detta bidrag ges till arbetsgivare som anställer personer med nedsatt arbetsförmåga till exempel på grund av funktionshinder. Den anställdas nedsatta arbetsförmåga beaktas i utformningen av anställningen och ersättnings omfattning. Arbetsgivaren ska kompenseras för den del av arbetet som den anställde inte kan utföra och ersättningen varierar beroende på den sökandes arbetsförmåga. Detta skiljer åtgärden från Nystartsjobb där en bestämd procent av kostnaden för arbetsgivaren täcks av staten, och där den anställde ska utföra arbetsuppgifterna i samma utsträckning som övriga anställda.

En annan viktig skillnad mellan Nystartsjobb och lönebidrag är att Nystartsjobb inte är ett arbetsmarknadspolitiskt program utan en ”rättighet” för långtidsarbetslösa. Det innebär att personer som uppfyller kriterierna för Nystartsjobb, det vill säga varit arbetslösa under en lång period, automatiskt har rätt till subventionen. När det gäller lönebidrag bedömer av Arbetsförmedlingen den intagnes behov, arbetsgivaren och anställningens utformning.

KrAmi är ett myndighetsövergripande samarbete som riktar sig till personer som har problem med arbetslöshet och kriminalitet.¹⁵ Det är ett samarbete mellan Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och socialtjänsten på tio orter i Sverige. *KrAmi* arbetar med yrkesinriktad rehabilitering och vänder sig till vuxna män och kvinnor som på grund av sin kriminella och sociala bakgrund har svårt att komma ut i arbete och/eller utbildning. Målen med verksamheten är att deltagarna ska finna, få och behålla ett arbete, leva ett laglydigt liv och bli självförsörjande och delaktiga i nya sociala sammanhang. *KrAmi* riktar sig både till personer under utslusning med frigång eller utökad frigång och till personer som är villkorligt frigivna. *KrAmi*-programmen har utvärderats av Socialstyrelsen och visar positiva resultat.¹⁶

Reglerna för lönebidrag och *KrAmi* påverkas inte av den reform som granskas i föreliggande studie.

Arbetsgivarnas bild av åtgärderna

Brå:s uppföljning visar att arbetsförmedlarna inte använder de nya möjligheterna med Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin eller Jobbgarantin för unga i någon större utsträckning. I stället föredrar de redan etablerade insatser som lönebidrag eller praktikanställningar.

¹⁴ Förordning (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.

¹⁵ *KrAmi* finns även i en speciell utformning för kvinnor som kallas *KvinnokrAmi* eller *KrAmiMoa*. *KrAmi* för män finns i Eskilstuna, Halmstad, Göteborg, Malmö, Nyköping, Stockholm, Umeå, Uppsala, Västerås och Helsingborg. *KrAmi* för kvinnor finns i Stockholm, Göteborg och Malmö.

¹⁶ Nyström och Soydan (1999).

Få personer i åtgärderna och nästan ingen under utslussning

Enligt arbetsförmedlarnas uppskattningar har ett hundratal personer fått någon av de nya åtgärderna under det första året efter reformen. Enligt arbetsförmedlarna har ungefär 50 personer fått Jobb- och utvecklingsgarantin, cirka 40 personer har fått Nystartsjobb och omkring 20 personer har fått Jobbgarantin för ungdomar. I stort sett alla som deltagit i åtgärderna har gjort det under den villkorliga frigivningen och inte under utslussningen.

Kriminalvårdens regionjurister handlägger ärenden om utslussning från fängelse och bekräftar arbetsförmedlarnas bild av att väldigt få personer får någon av de nämnda åtgärderna under utslussning.

Varför används åtgärderna i liten utsträckning?

I intervjuerna och enkäterna har arbetsförmedlarna fått svara på frågan om varför Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgaranti och Jobbgaranti för ungdomar nästan inte alls används. Bland svaren finns fem huvudspår.

- 1 Arbetsförmedlarna föredrar att använda beprövade arbetsmetoder som lönebidrag, arbetspraktik och KrAmi. Enligt arbetsförmedlarna är det en fördel att använda lönebidrag i arbetet med fängelsedömda eftersom alla inblandade känner till hur det fungerar. De intagna och arbetsgivarna känner till ganska lite om arbetsgivarnas möjligheter till lönesubvention och om de känner till något så är det lönebidrag.
Arbetsförmedlarna uppfattar också att KrAmi är en framgångsrik metod för personer som är tyngre belastade. Samarbetet har gott renommé inom Kriminalvården.
Arbetsförmedlarna tycker att åtgärderna lönebidrag och KrAmi/ Kvinno-KrAmi lämpar sig bättre än Nystartsjobb för denna klientgrupp. Uppfattningen grundar sig antingen på att fängelsevistelsen i sig utgör en sådan "belastning" för de intagna att Nystartsjobb är en alldeles för kraftlös insats eller att de intagna sedan tidigare saknar förutsättningar att klara av den typen av anställning.
- 2 Den ersättningsnivån som erbjuds arbetsgivare vid anställningar med nystartsjobb är inte tillräckligt hög för att locka arbetsgivare att anställa tidigare fängelseintagna, menar några av de intervjuade. Ersättningsnivån fördubblades i mars 2009 och möjligen har förändringen inte fått genomslag ännu.
- 3 Några av de intervjuade arbetsförmedlarna lyfte fram att samarbetet med Kriminalvården inte fungerar riktigt som det borde. Majoriteten tyckte att samarbetet fungerade bra men de som var negativa framhöll att fler åtgärder skulle kunna påbörjas om Kriminalvården var bättre insatt i vilka insatser Arbetsförmedlingen har att erbjuda. De poängterade också att engagemanget varierar mycket mellan olika personer inom Kriminalvården samt att det är problematiskt med Kriminalvårdens skiftarbete. Det leder till att kontaktpersonerna inte alltid är i tjänst när arbetsförmedlaren kommer på besök.
- 4 När det gäller Jobb- och utvecklingsgaranti samt Jobbgaranti för ungdomar uppger arbetsförmedlarna att Kriminalvården inte godtar dessa som fullvärdig sysselsättning under utslussningsverksamhet. För att bli beviljad utslussning med utökad frigång, eller i halvvägshus krävs att den intagne har sysselsättning som motsvarar halvtid.

Referenser

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2001). *Efter muck Från anstalt till livet i frihet*. Rapport 2001:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Lundin, D. och Liljeborg, L. (2008). *Arbetsförmedlingens arbete med Nystartsjobben*. Rapport 2008:9. IFAU.
- Nyström, S. och Soydan, H. (1999). *Från brott till arbete – en studie av KrAmi-programmets värde för klienterna*. CUS 1999:5. Socialstyrelsen.
- Regleringsbrev Brottsförebyggande rådet (2009).
- Sarnecki, J. (2009). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 2005:54. *Framtidens kriminalvård. Betänkande av kriminalvårdskommittén*. Stockholm: Fritzes.

Bilagor

Bilaga 1. Exempel på överenskommelse om lokal samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården.

Exempel på	Bilaga
------------	--------

Överenskommelse om lokal samverkan
mellan

_____

Anstalt

_____

Arbetsförmedling

_____

OBS! Punkterna nedan kan anpassas lokalt

Arbetsförmedlingen

- svarar för att arbetsförmedlare besöker anstalten .....(ange frekvens samt tidsåtgång per besök)
- ansvarar för och medverkar vid antagning samt utsluss av deltagare i arbetsmarknadsutbildning på anstalten
- medverkar vid utsluss av intagna
- följer säkerhetsinstruktioner och andra regler som anstalten har samt deltar i nödvändig utbildning inom området
- deltar i mån av resurser i utvecklingsarbete angående samverkansinsatser
- .....

Anstalten

- utser kontaktpersoner som svarar för de löpande kontakterna med arbetsförmedlaren
- ger arbetsförmedlaren tillgång till akter, uppgifter mm av betydelse för verkställighetsplanering och upprättande av handlingsplan
- tillser att arbetsförmedlaren instrueras i säkerhetsfrågor samt ges tillfälle till adekvat lokal för uppdraget i den intagnes närmiljö
- ge arbetsförmedlaren möjlighet att använda telefon och andra kommunikationsmedel på ett för kriminalvården säkert sätt
- samverkar om Kriminalvårdens verkställighetsplanering och upprättande av Arbetsförmedlingens handlingsplan så att påbörjade insatser kan fullföljas
- .....

Denna överenskommelse skall gälla under tiden 200 - - - 200 - - och kan förlängas ett (1) år om parterna så skriftligen överenskommer.
Denna överenskommelse har upprättats i två (2) likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.
2008-xx-xx

_____	_____
Anstalts-/Frivårdschef	Arbetsförmedlingschef
_____	_____
Kriminalvårdschef	Arbetsförmedlingsområdeschef

Bilaga 2. Mall för planering av yrkesutbildning på anstalt.

Kriminalvården

Önskad utbildning:

Namn på anstalt:

Namn på Arbetsförmedlingens kontaktperson och Af-kontor:

Namn på anstaltens kontaktperson:

Aktivitet 1: Uppföljning av tidigare genomförda/pågående arbetsmarknadsutbildningar

Namn på uppföljd utbildning:

Ansvarig: Lokal arbetsgrupp (se lokal nivå)

- Genomgång av
  - elevernas erfarenheter av utbildningen
  - anstaltens erfarenhet av utbildningen
  - Arbetsförmedlingens erfarenhet
- Samarbetet med arbetsdriften samt Kriminalvårdens lärcentrums utbildningar
- Hur samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården har fungerat under genomförandet av utbildningen

Sammanvägd bedömning av ovanstående: .....

.....

.....

.....

Aktivitet 2: KARTLÄGGNING

2a Analys av aktuella utbildningsbehov i relation till arbetsmarknadens behov

Ansvarig: Arbetsförmedlingen_

- Arbetsmarknadsprognoser för de närmaste åren i både ett nationellt och lokalt arbetsmarknadsperspektiv
- Arbetsmarknadsbedömning om möjligt i samverkan med arbetsmarknadens branschorganisationer.

Sammanvägd bedömning av ovanstående: .....
.....
.....
.....

2b Förutsättningar för utbildning på anstalt.

Ansvarig: Arbetsförmedlingen

- Personalresurser inom Arbetsförmedlingen: tidsåtgång före, under och efter utbildningen, medverkan/åtgärdsmedel vid utslussning

Ansvarig: Kriminalvården

- Personalresurser: tidsåtgång före, under och efter utbildningen, utslussningsmöjligheter, medel/stödformer.
- Säkerhetsrutiner i samband med utbildning
- Fördelning av ansvar för övergripande logistik och dagliga rutiner
- Checklista lokaler:
Lokalerna bör vara:
  - Fasta d v s en del av befintlig byggnad. Lösa byggmoduler eller tält bör undvikas.
  - försedda med larm, brandutrustning mm som säkerheten kräver samt med en instruktion om brand och säkerhet (rutinerna skall vara skriftliga)
  - försedda med eluttag, ventilation, utsug och avlopp som behövs för utbildningen
  - tillgängliga för transport av maskiner och material
  - inventerade avseende maskiner och materiel
  - föremål för regelbunden lokalvård
  - försedda med ett miljöledningsdokument

Personalbemanning och säkerhetsfrågorna skall vara fastställda före start av utbildningen

Tänk på:

- Behov av eventuella anpassningar i samband med utbildning – Flexibla anpassningsmoduler (FAM)
- Undersöka andra anstalters utbildning t ex genom studiebesök. (Kostnader för dessa besök betalas av respektive myndighet)
- Goda exempel

Sammanvägd bedömning av ovanstående: .....
.....
.....
.....

2c Anstaltens klientel i relation till önskad utbildning

Bedöm huruvida den föreslagna utbildningen tar hänsyn till:

- Längd på vistelsetid i relation till utbildningens längd.
- Utbildningens lämplighet i relation till anstaltens klientel.

Kommentar: .....
.....
.....

2d Kostnader

- Om Kriminalvårdsanstalten står för följande kostnader i arbetsmarknadsutbildningen – lokal, el/vatten, material, maskiner och service - ska detta framgå i underlaget till beställning/upphandling.
- Uppskatta kostnaden för den önskade utbildningen

Kommentar: .....
.....
.....

Aktivitet 3: Lokalt förslag till utbildning

Ansvariga: Arbetsförmedlingen och Kriminalvården utformar i samarbete ett gemensamt lokalt förslag.

Namn på utbildningen:

Antal kurser/kontinuerlig antagning:

Antal deltagare/kurs:

Totalt antal deltagare:

Tänkt innehåll (om möjligt beskriv moduler/ kurser. Ta gärna kontakt med Arbetsförmedlingens beställare Elisabeth Joberg i denna fråga) .....
.....
.....

Aktivitet 4: Kompletterande information – regional nivå (endast Kriminalvården)

- De lokala förslagen sänds från anstalt till regional nivå för att få regionalt perspektiv samt styrning och samordning av regionens resurser, placering av klienter och säkerhet.

Eventuella synpunkter lämnas till lokal nivå.

Aktivitet 5: Slutligt förslag

- Ansvarig: Arbetsförmedlingschef

Slutligt lokalt förslag med eventuell kompletterande information från Kriminalvårdsregionen sänds till Nationella Samverkansgruppen enligt anvisning.

Aktivitet 6: Nationella samverkansgruppen (NSG) för Kriminalvården och Arbetsförmedlingen

- Sammanställning av lokala förslag inklusive kostnadsberäkning samt förslag till prioriteringar
- KommunikERING med beställar- och upphandlingsorganisation inom Arbetsförmedlingen angående förslaget

Aktivitet 7: Beslut

- Arbetsförmedlingens ledning fattar beslut om total tilldelning av medel

UPPHANDLING

Sker genom Arbetsförmedlingens centrala upphandlingsorganisation, ansvarig beställare

PUBLIKATION AV INFORMATION

Kriminalvården utformar och presenterar information anstaltsvis avseende aktuella utbildningar enligt processkartans modell. Informationen innehåller även namn på kontaktpersoner inom Arbetsförmedlingen och Kriminalvården samt respektive anstalt.

(Footnotes)

¹ Utbildningens längd är beroende av prestation.

² Antalet personer baserar sig på hur många som kan läsa på heltid. Utbildningen kan även ges på halvfart och då kan två personer fylla en plats.

³ Ett år är baserat på en heltid. Genomförs utbildningen på halvfart tar den två år.

